

Enam kui 30 aastat koolilehte – Sapiienti Sat ja Lügemik, seitse juhendajat, mitukümmend peatoimetajat ning mitusada ajakirjanikku

Meie koolilehel on pikk ja huvitav ajalugu. Mida paljud ei tea, on see, et Lügemik pole üldse esimene ajaleht, mis Lähte koolis ilmunud on. Püüdsime teada saada, kust sai see kõik alguse ning kuidas on aeg koolilehe tegemist muutnud.

AUTORID: HANNA-LIIS HENN, KAISA KREELA

Aastat, mil Lähte koolileht esmakordselt ilmale valgust nägi, ei mäletata enam täpselt, kuid see võis olla 1992 või 1993. Idee välja pakkujaks ja esimeseks eestvedajaks oli tolleaegne direktor Toomas Kink, kelle ajal arenes meediasuund jõudsalt ka teistes aspektides. „Idee tuli sellest, et mitmetel koolidel oli juba ammu pikaajaline traditsioon koolilehe väljaandmisel. Sotsiaalmeediat ju polnud. Oli kirjutav, rääkiv ja näitav meedia. Mõtlesime, uurisime soove ja tegime teoks,” kommenteeris härra Kink koolilehe loomise tagamaid. Esimene koolileht kandis nime Sapiienti Sat, mis tähendab ladina keeles „arukale piisav” või „targale mõistetav”. Sama nime all ilmajem ilmunud kooli ümargustel juubeliaastatel ka almanahhe.

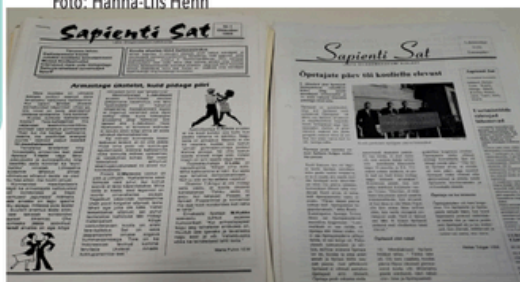
Heal ajalehel peab olema ilus nimi. Sapiienti Sat tundus sobivat. Eesti keeles Targale Mõistetav. Alati küsiti, miks selline nimi ja siis oli hea tõlkida see eesti keelde. Sõnamäng toimus. *Toomas Kink*

„Koolilehte toimetasid aktiivsemad keskkooliõpilased, sest meedia õppesunda siis veel ei olnud. Algaja huvijuhina olin selle toimetamisel kaastegev, kuid

mitte juhendaja,” rääkis praegune infojuht Tiit Helm ja lisas, „kuna interneti ja veebisuhtlust siis veel ei kasutatud, siis ilmus samaaegselt õpetajate iganädalane infoleht Vekker, millega toimetasid direktor Toomas Kink ja eesti keele õpetaja Ilona Võik. Vekker oli õpetajate igakuine infoleht, kuhu pandi üles jooksev informatsioon möödunud ja tulevatest sündmustest ning ka õpetusteri. Vekkeri väljaandmine lõpetati aastal 2002 ning toonane direktor Toomas Kink meenutas seda järgnevalt: „Lõppesid asjad siis, kui ma lahkusin. Minu hoitud joon vajab järeltulijate arvates muutust. Igal ajastul on omad väljundid ja arusaamad ning kinni ei tohi jääda sellesse, et nii on kogu aeg olnud. Iga isikute muutus toob kaasa muutused süsteemis.”

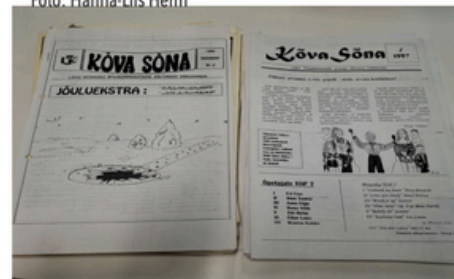
Vekker oli suunatud õpetajatele: nad saatsid või andsid teabe ürituste, olümpiaadide, plaanide, saavutuste jms kohta minule, mina vormisin need tekstiks või tegin keeleteoimetus juba valmis tekstidele. Trükkisin tekstid arvutisse ja edastas need direktorile. Kes kujundas, seda ma ei mäletagi, võib-olla Kink ise. Seejärel need lehed paljundati ja neid sai õpetajate toast võtta. Igaks juhuks mainin, et arvutid hakkasid laiatarbekasutusse jõudma just sel ajal, igaühele kättesaadava internetini läks veel pisut aega. *Ilona Võik*

Foto: Hanna-Liis Henn

Lähte esimene koolileht ilmus nime all Sapiienti Sat.

Foto: Hanna-Liis Henn

Nime Kõva Sõna kandis Lähte koolileht vaid aasta.

Sellegipoolest jätkati õpilaste poolt tehtava koolilehe väljaandmist. Aastaks otsustati koolilehe nime muuta ning välja valiti Kõva Sõna, mis otsustati siiski tagasi vahetada. Koolilehe arengust rääkides ütles Tiit Helm: „Meedia õppesuuna arenedes tekkis mõneks ajaks Sapiienti Sat kõrvale „konkureeriv” väljaanne Elluastuja, mille nime võis välja pakkuda toonane eesti keele ja ajakirjanduse õpetaja Annely Hindrikson.” Kooli sünnipäeva puhul kuulutati välja konkurss koolilehele uue nime valimiseks. Nime Lügemik pakkus välja eesti keele ja kirjanduse õpetaja Ilona Võik. Nimi tuleb Lähte kooli initsiaalidest „LÜG” ja sõnast „lugemik”, mis tähendab tekstide kogu.

Nime vahetused kaasnesid enamasti juhendava õpetaja muutudes. (Trüki)ajakirjanduse õpetajateks ning siis ka koolilehe juhendajateks läbi aegade on olnud Lembit Jakobson, Annely Hindrikson, Ilmar Kahro, Gerli Lökk, Liisa Koik ja Triin Nagel. *Tiit Helm*

Erinevate juhendajate ajal on käsitletud mitmesuguseid teemasid: kord tõsist ajakirjanduslikumat, siis jälle meelelahutuslikumat. 2003. aastal, kui koolileht juhtkonnast ja õpetajatest sõltumatuks kuulutati, käsitleti ka kriitilisemaid teemasid. Ka viimastel aastatel on Lügemik läbi käinud sama mustri, kus „kõva” ajakirjanduse juurde püütakse põimida meelelahutusliku sisu ning viimastes lehtedes on ilmunud artikleid, mis on tekitanud palju furoori. „Ma arvan, et koolilehe sisu on muutunud tänapäevase ajakirjanduse sarnaseks, sest alguses

oli lehtedes kirjutatud üksikuid asju, mis olid koolieluga seotud. Ma arvan, et praegune leht on huvitavam," kommenteeris kooli endine direktor Üllar Loks.

Meenub Sapienti Sat, mis 2003. aastal pälvis esikoha üleriigilisel koolilehtede konkursil. Selle numbri vastutav toimetaja oli meie kooli 3. meedialennu lõpetaja, hilisem filmi- ja telerežissöör Mihkel Ulk. Nimelt oli ta 11. klassis koolilehe peatoimetajaks hakates lubanud, et teeb koolilehe sisu ja välismuse Eesti parimaks. Ja ära ta tegi. *Tiit Helm*

Ka koolilehe tegemine on ajas palju muutunud. Praegu kirjutavad toimetuse liikmed oma valitud või määratud artikli valmis ning lisavad koos fotodega ühisesse Drive'i kausta, kust küljendaja neid järjest programmis paigutama hakkab (kui lugu on läbinud ka keeleteoimetus, mida teeb juhendaja). Peale seda saadetakse valmis fail trükkikotta, kust saadakse valmis lehed kätte hiljemalt järgmisel päeval. Eeltöö väljaannete eel on jäänud suures osas muutumatuks: kui õppeaasta alguses kogunevad huvilised, jagatakse ära rollid ning iga lehe valmimise eel jagatakse ära ka artiklid. Kõige suuremad muutused on toimunud just lehe küljendamise ja trükkimise osas. „Meie trükkisime lehte koolis ja siin oli meile suureks abiks Külli Kaljurand. Kui saime lehed kätte, oli alati elevust palju," sõnas juhendaja Gerli Loks. Tiit Helm rääkis koolilehe tegemisest aga nii: „Artikkel trükiti algelises arvutis (Intel Pentium II) Wordi programmis, prinditi tekstiplokid paberile välja, hinnati visuaalselt artiklite ja võimalike fotode mahtu ning siis alustati lehe maketi koostamist. Paigutati A4-lehtedele esmalt lehe päismik, siis väljaprintitud artiklid ja paberfotod, näiteks käsitsi joonistatud ristsõna ja karikatuurid. Kui paigutus sobis, liimiti kõik komponendid maketi põhjale ning siis läks makett lehtede kaupa paljundamisele. Paljundatud lehed klammerdati kokku ja koolileht oligi müügivalmis. Alles hiljem (aastarvu ei mäleta) alustasin ajalehe küljendamise kursusega. Abimaterjaliks oli Tiit Hennoste ja Rosmarii Kurvitsa koostatud ajalehe küljendamise õpik. Sellest hetkest hakati küljendamist ehk teksti ja piltide paigutamist tegema arvutis, esmalt MS Wordiga, hiljem MS Publisheris. Siis sai esiknumbri otse arvutist välja

printida ja paljundusse saata. Tavaliselt tehti seda mustvalgena, vaid üksiknumbrid said loa kaanelehtede värviliseks väljatrükkiks."

Olin selline juhendaja, kes andis õpilastele palju vabadust ja ühtlasi oli vastutus koolilehe ilmumise osas õpilastel. Mõni võiks öelda, et vabadust sai liigagi palju antud, sest ikka juhtus, et kas mina või õpilased pidid juhtkonna ees aru andma teemavalikust või -käsitlusest. Kõige rohkem on mees need õpilased, kes koolilehes tegutsedes muutusid üha julgemaks ja enesekindlamaks ning avastasid endas uusi külgi. Sain juhendajana mitmel korral uhkust tunda end ületanud õpilaste üle. *Liisa Koik*

Ühel aastal korraldasime kooliteemalise arvamusküsimise konkursi, kuhu laekus palju artikleid. Parimatele kirjutajatele andis kool auhinnad ning muidugi avaldasime need lood koolilehes. Nii mõnigi lugu oli terav ja tekitas kooliperes elava diskussiooni. *Gerli Loks*

Eelmise direktori Üllar Loksi sõnul oli koolilehe loomisel kaks eesmärki: koolisiseste paberuudiste olemasolu ja see, et meediaõpilased saaksid targemaks. Praeguse koolijuhi Martin Pentil sõnul on meie praegune koolileht tänu õpilaste ja õpetajate pühendumisele olnud väga heal tasemel. „Olen sirvinud vanu numbreid ja kõige huvitavam ongi näha seda, kuidas ka ühe õppeaasta jooksul väljaande kvaliteet iga numbriga paraneb – ja seda sellepärast, et toimetuse liikmed ehk õpilased number numbri haaval arenevad. Meie koolilehte on esile toonud ka Tartu Ülikool, mis näitab, et meie hea töö pole märkamatuks jäänud kaugemalgi. Ja mille üle mul isiklikult hea meel on, on see, Lügemikus seistakse vankumatult sõnavabaduse printsiibi hoidmise kaitseks," lisas Pent. Triin Nagel, kes on Lügemiku juhendaja aastast 2021, võttis koolilehe praeguse rolli kokku järgnevalt: „Lügemik on meediasuuna praktiline väljund. See on meediasuuna (ja ka teiste suundade) õpilaste võimalus vormida ajakirjandustundides õpitu oskuseks, saada aimu ajakirjanikutööst,

kogeda ajakirjanduse erinevaid aspekte, võlusid ja valusid. Vähemalt sama tähtis aga on ka see, et koolileht kajastaks meie koolis toimuvat ja oleks koolipere häälekandja." See tähendab, et koolilehe väljaandmise põhieesmärk on jäänud ajas suures osas muutumatuks. 2022. aastal ilmus õp Nageli algatusel ja eestvõtmisel juunikuus esmakordselt lõpetajatele mõeldud eriväljaanne, mille fookuses on Lähte kooli 3., 9. ja 12. klassid.

Erilisi hetki on olnud palju, mitmed neist ka sellised, mis jäävadki vaid toimetuse teada, sest see on meie töö telgitagune. Koosolek kella 17ni või öösel kell 2 viimaste paranduste tegemine, et leht järgmisel hommikul trükki jõuaks, on juba tavaliseks ja teada-tuntuks muutunud. Minu suurim rõõm on aga olnud näha hästi toimivat toimetust, kus õpilased on üksteisele nõu ja jõuga abiks olnud ja ajakirjanikuna arenenud ning tekkinud on kokkukuuluvus- ja uhkustunne olla osa koolilehe meeskonnast. *Triin Nagel*

Foto: Hanna-Liis Henn

Koolileht on Lähtel ilmunud erinevate nimede all 1990. aastate algusest.

Uurisime praeguselt direktorilt Martin Pentilt, endiselt direktorilt Üllar Loksilt ja endiselt korraldusjuhilt Anneli Kumarilt, kas ja miks on koolilehe ilmumine üldse vajalik:

Koolileht ei ole minu arvates mitte ainult vajalik, vaid Lähte ÜG meediasuunda silmas pidades lausa elutähtis. See annab meie meediasuunale kindla väljundi ja on paljuski meie meediaalaste traditsioonide verstaapiks. Paberlehte tuleb nüüd ja ka edaspidi hoida au sees, kõik maailma suured väljaanded teavad seda ning kuigi veebimeedia tungib peale, jääb alati nõudlus aeglast ja süvenenud lugemist nõudva paberajakirjanduse järele. Neil põhjustel on nüüdseks aastatepikkuse

ajalooga Lügemik Lähte kooli jaoks asendamatu väärtus. *Martin Pent*

Igal juhul vajalik. Minu meelest on selle kaks põhjust. Esiteks need väiksemad õpilased, kes koolilehte ostavad, nendel tekib see ettekujutus, et koolis on midagi sellist, mille poole liikuda. Teine asi on see, et mina ka vahest loen koolilehest asju, mille kohta ma varem midagi ei teadnud. *Üllar Loks*

Koolileht on väga vajalik. Olen väga uhke selle üle, et meie koolil on oma leht. Kuna gümnaasiumisonimeediasuund, siin on see õpilastele tohutult hea võimalus oma teadmisi praktikas rakendada. *Anneli Kumar*

30 aasta jooksul on Lähte koolilehe juures töötanud mitukümmend peatoimetajat, kellest mõni on ka oma tänase karjääri sidunud ajakirjanduse ja meediaga või kasutatakse saadud kogemusi ühel või teisel viisil ära igapäevaelus. Mõne inimese kogemust oli meil võimalik ka lähemalt uurida.

Kuidas on koolilehe peatoimetamine tulnud kasuks Sinu edasises karjääris?

Ma ei saa öelda, et ainuüksi koolilehe peatoimetajaks olemine on mind edasises elus kuidagi ekstra mõjutanud. Ajal, mil me oma lennu liikmete ja ka mõne teise gümnasistiga koolilehte tegime, käis ikkagi meeskonnatöö. Küll aga saan öelda, et koolilehe kogemus üleüldiselt kinnitas, et mulle meeldib väga kirjutada. Koolis oleme ju ikka harjunud kirjutama kirjandeid või mistahes esseesid, kuid lehe tegemine aitas avastada hoopis uusi nurki ja näitas, kuidas teemadele võib läheneda nii mitut moodi – olgu selleks reportaaž, arvamislugu, persoonilugu või hoopis midagi neljandat. Kindlasti oli tore, et saime üheskoos muudkui katsetada ja proovida. Tõsi, alati ei pruukinud mingid artiklid väljaspool meeskonda heakskiitu saada, kuid tagantjärele näitasid ka sedasorti hetked, et kirjutatu eest peab julgema seista ja vajadusel ka vastutada. *Liisa Ehamaa*

Foto: erakogu

Foto: Siina Photography

Olen kindel, et koolilehe peatoimetajaks olemine on mulle kasuks tulnud, kuna see andis mulle hea projektijuhtimise kogemuse, õpetas erinevates olukordades hakkama saama ja leidma lahendusi.

Üldiselt oli peatoimetajaks olemine tore ja andis palju kogemusi.

Samas nõudis see ka palju tööd ja panustamist. Sageli venisid mul paar öhtut enne järjekordse koolilehe ilmumist ikka väga pikaks ja koolilehega sai vajadusel tegeletud unetundide arvelt. Kõige lõbusamad (ja võib-olla ka lihtsamad) olid minu jaoks toimetuse koosolekud ja lugude kirjutamised ning vähem meeldis mulle koolimaja peal lehti müümas käia. *Laura Kivijärvi*